

ФРАНЧУК Юлія, здобувач ступеня вищої освіти магістра навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:
КАЛИНОВСЬКИЙ Богдан, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ

ДИСКРИМІНАЦІЯ ЗА ОЗНАКОЮ СТАТІ: ХТО ПОТЕРПАЄ БІЛЬШЕ, ЧОЛОВІКИ ЧИ ЖІНКИ?

У світі доволі часто говорять про такий феномен як дискримінація, який зародився ще досить давно та існує до сьогодні. Дискримінація описує широкий діапазон порушень прав людини і часто стоїть поруч з нетерпимістю,

приниженнями та насильством. Цілком закономірно, що в умовах розвитку всіх сторін соціального буття держави об'єктом наукового аналізу виступає дискримінація як явище, що негативно впливає на стан законності й громадського порядку, а також на розвиток позитивної активності особи. І оскільки Україна впевнено обрала для себе європейський вектор розвитку, то ми маємо прискіпливо моніторити усі випадки порушення прав людини, а особливо такі кричущі, як дискримінація за ознакою статі.

Проблемам дискримінації присвячено праці таких учених як О.Р. Дашковська, О.М. Коршунова, І.О. Кресіна, І.А. Кретьова-Альошина, С.П. Рабінович та ін. [1, с. 20]. Вагомий внесок у розкриття предмета дослідження внесли роботи вітчизняних фахівців у області конституційного й адміністративного права й державного управління: В. Авер'янова, В. Бабкіна, С. Бублика, К. Жоля, Л. Кривенка, А. Олійника, В. Опришка, В. Погорілка, О. Скакуна та інших [2, с. 1].

У ХХІ столітті Україна залишається державою, де існують проблеми гендерної рівності у повсякденному житті, правовій сфері, а також у політиці, адже це пояснюється загальною статистикою та аналізом як національного, так і міжнародного законодавства. Тому спочатку звернемося до нашого законодавства. Отже, у статті 1 Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» міститься визначення терміну «дискримінація», проте ми звернемо більшу увагу саме на дефініцію «дискримінація за ознакою статі» - цедії чи бездіяльності, що виражають будь-яке розрізнення, виняток або привілеї за ознакою статі, якщо вони спрямовані на обмеження або унеможливають визнання, користування чи здійснення на рівних підставах прав і свобод людини для жінок і чоловіків [3]. Права людини

не можуть бути забезпечені у випадку, коли їх дотримання заборонене або обмежене за ознакою етнічного походження особи, кольору шкіри, релігії, статі, гендерної ідентичності, сексуальної орієнтації, віку, стану здоров'я, інвалідності чи іншого статусу. Це знайшло відображення у першій статті Загальної декларації прав людини, яка говорить, що «всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах» [4, с. 18]. Доволі поширеною є думка про те, що жінки в Україні мають рівні можливості з чоловіками, проте спираючись на статистику, слід зробити висновок, що це не так. Чому? Загалом проблема порушення прав жінок є глобальною: 2/3 всієї роботи у світі виконують жінки, за це вони отримують лише 5 % світових прибутків. З 1,3 мільярда найбідніших людей світу абсолютна більшість – жінки [3]. Дискримінація щодо жінок найбільш сильно проявляється у сферах економіки, доступу до освіти, медицини, процесу прийняття рішень, а також - у свободі від насильства. За словами експертки Катерини Левченко: «Нерівність проявляється насамперед у доступі до процесів прийняття рішень - як у політичній сфері, так і ширше - управлінських рішеннях, наприклад у бізнесі та в економіці. Розрив в оплаті праці - сьогодні він становить більше ніж 20% тільки в тих сферах, де дані збираються Державною службою статистики» [5].

Тобто можна виділити основні, найбільш поширені порушення прав жінок в Україні:

1. За даними Міністерства внутрішніх справ, 90% випадків домашнього насильства в Україні припадає саме на жінок.
2. Жінки заробляють менше, ніж чоловіки (за даними Державної статистики, розрив між зарплатами чоловіків і жінок складає майже 30%).
3. Обмеження у кар'єрі: збереження так званих нежіночих професій (наприклад, в ЗСУ існують посади з «обмеженим доступом», на які не можуть потрапити жінки. А ще українські жінки не можуть працювати під землею і у шахтах, відповідно до статті 2 Конвенції Міжнародної організації праці 1935 року [6], оскільки вона досі не дератифікована) [7].
4. Мають меншість у владі.
5. Заручниці стереотипів («жінка-берегиня», «господарка», «для «жіночого щастя» потрібні «кохання» і «родина» - такі стереотипи про жінку закріпилися у свідомості українців).

Також досліджено, що в рекламі, засобах масової інформації та інтернеті часто використовуються елементи, що закріплюють у свідомості людей ідею нерівності жінок і чоловіків. Активісти моніторингового проекту «Україна без сексизму» лише за чотири місяці виявили понад 240 сексистських висловлювань у рекламі [8]. Як ми бачимо, дані вражають. Також варто додати, що в сучасній правовій доктрині заборона дискримінації, або дотримання принципу недискримінації, тісно пов'язана з вимогою захисту прав людини та гарантуванням рівності у правах для кожного.

Щодо правового регулювання, то принципи рівності і недискримінації закріплені не лише у Загальній декларації прав людини, а й у низці інших

міжнародних та національних документів. Відповідно до статті 24 Конституції України громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. А реалізують цю норму Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» та Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. Також стаття 14 Європейської конвенції про захист прав людини і основних свобод гарантує здійснення конвенційних прав і свобод без будь-якої дискримінації [9]. Також важливим кроком є ратифікація Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція), що сталося 20.06.2022. Метою якої є запобігання насильству, захист постраждалих і «покінчення з безкарністю злочинців».

Отже боротьба з дискримінацією є загальноправовою проблемою, з якою бореться не лише Україна, а й весь світ. Відповідно до Конституції України та міжнародних зобов'язань Україна зобов'язана протидіяти дискримінації в будь-якій формі та рівною мірою забезпечувати всім групам населення право на безпеку й захист національної гідності. Враховуючи вищесказане, ми дійшли висновку, що у сучасному світі від такого феномену як дискримінація, все ж більше потерпають жінки, ніж чоловіки. Зараз відзначаються досить активні її прояви не лише у побутовому житті, а й у правовій сфері. Тому ліквідація дискримінації та інших явищ, які вона породжує, є пріоритетним напрямком сьогодні, адже інвестування в гендерну рівність, розширення прав та можливостей всіх жінок підтримує прогрес за всіма цілями сталого розвитку, включаючи сприяння викоріненню бідності, сталого економічного розвитку та викорінення рівності прав чоловіків і жінок у різних сферах суспільного життя.

Список використаних джерел:

1. Мандель Р. Я. Дискримінація: поняття, ознаки. *Право і суспільство*. 2016. № 6(2).С. 20-24.
2. Гузь О. Ю. Дискримінація як форма порушення прав людини. *Форум права*.2012.№ 2.С. 166-169.
3. Дискримінація за ознакою статі. URL: <https://pervomaysk.mk.gov.ua/ua/1497504906/protection/1441883577/>
4. Бичков'як О. В. Дискримінація в Україні: міфи та реальність. *Людинознавчі студії*. Серія : Філософія.2017. Вип. 34.С. 9-21.
5. Укрінформ. Гендерна дискримінація проявляється в усіх ключових сферах - Левченко. 2021. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3258441-genderna-diskriminacia-proavlaetsa-v-usih-klucovih-sferah-levchenko.html>
6. Конвенція про використання праці жінок на підземних роботах у шахтах будь-якого роду N 45 (укр/рос). Міжнародна організація праці; Конвенція, Міжнародний документ від 21.06.1935 № 45, Документ 993_134, поточна редакція -набрання чинності від 30.05.1937. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_134#Text

7. Катерина Одарченко. Проблеми гендерної рівності і політики-жінки в Україні. 2021. URL: <https://glavcom.ua/columns/kodarchenko/problemi-gendernoji-rivnosti-i-politiki-zhinki-v-ukrajini-738966.html>
8. Ярослава Трегубова. Гендерна нерівність: п'ять порушень прав жінок в Україні. *Радіо свобода*. 2018. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29085513.html>
9. Дискримінація- це не ок. Вчимося виявляти і протидіяти. Порадник для студентства. 59 с. URL: <https://nure.ua/wp-content/uploads/Benchmarking/sdg5.pdf>

ХОРУНЖА Софія, здобувач ступеня вищої освіти бакалавра, Навчально-наукового інституту № 3 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:
ЧИЖОВ Денис, доцент кафедри конституційного права і прав людини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, заслужений юрист України

МІЖНАРОДНІ МЕХАНІЗМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

За відносно короткий період часу міжнародні права людини стали найважливішими в суспільстві. Найголовнішим міжнародним актом стала Загальна декларація прав людини, що була прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 р. Поняття “механізм захисту прав та свобод” розкривається як система правових засобів, метою яких є захист прав людини. Кожна людина повинна мати всі права і всі свободи, проголошені цією Декларацією, незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного чи соціального походження, майнового, станового або іншого становища. Крім того, не повинно проводитися ніякого розрізнення на основі політичного, правового або міжнародного статусу країни або території, до якої людина належить, незалежно від того, чи є ця територія незалежною, підопічною, несамоврядованою або як-небудь інакше обмеженою у своєму суверенітеті [1].

Міжнародні норми та правові рамки, що існують у галузі прав людини їх можна розділити на частини:

1) Традиційні (матеріально-правові) механізми – договірні норми, тобто Документи, які містять офіційні зобов'язання держав у галузі прав людини, визнані державами;